

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (täysistunto)

10 päivänä joulukuuta 2018^{*i}

Ennakkoratkaisupyyntö – SEU 50 artikla – Jäsenvaltion ilmoitus aikomuksestaan erota Euroopan unionista – Ilmoituksen seuraukset – Oikeus peruuttaa ilmoitus yksipuolisesti – Edellytykset

Asiassa C-621/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Court of Session, Inner House, First Division (Scotland) (ylin siviilituomioistuimien muutoksenhakuasteena, ensimmäinen jaosto (Skotlanti), Yhdistynyt kuningaskunta) on esittänyt 3.10.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen samana päivänä, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Andy Wightman,

Ross Greer,

Alyn Smith,

David Martin,

Catherine Stihler,

Jolyon Maugham ja

Joanna Cherry

vastaan

Secretary of State for Exiting the European Union,

Chris Leslien ja

Tom Braken osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (täysistunto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti R. Silva de Lapuerta, jaostojen puheenjohtajat J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan, T. von Danwitz, C. Toader, F. Biltgen, K. Jürimäe ja C. Lycourgos sekä tuomarit A. Rosas, E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C. G. Fernlund (esittelevä tuomari), C. Vajda, S. Rodin, P. G. Xuereb, N. Piçarra ja L. S. Rossi,

julkisasiamies: M. Campos Sánchez-Bordona,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 27.11.2018 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Andy Wightman, Ross Greer, Alyn Smith, David Martin, Catherine Stihler, Jolyon Maugham ja Joanna Cherry, edustajinaan A. O'Neill, QC, M. Lester, QC, D. Welsh, advocate, P. Eeckhout, Professor of Law, ja E. Motion, solicitor,
- Chris Leslie ja Tom Brake, edustajinaan M. Ross, QC, G. Facenna, QC, A. Howard, barrister, S. Donnelly, advocate, J. Jack ja J. Halford, solicitors,
- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehinään S. Brandon ja C. Brodie, avustajinaan R^t Hon Lord Keen of Elie, QC, ja T. de la Mare, QC,
- Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään H. Legal, J.-B. Laignelot ja J. Ciantar,
- Euroopan komissio, asiamiehinään L. Romero Requena, F. Erlbacher ja K. Banks,

kuultuaan julkisasiamiehen 4.12.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEU 50 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Andy Wightman, Ross Greer, Alyn Smith, David Martin, Catherine Stihler, Jolyon Maugham ja Joanna Cherry sekä Secretary of State for Exiting the European Union (Euroopan unionista eroamisesta vastaava ministeri, Yhdistynyt kuningaskunta) ja jossa on kyse mahdollisuudesta peruuttaa yksipuolisesti ilmoitus Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan aikomuksesta erota Euroopan unionista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansainvälinen oikeus

- 3 Valtiosopimusoikeutta koskevan, 23.5.1969 tehdyn Wienin yleissopimuksen (Yhdistyneiden kansakuntien sopimussarja, nide 1155, s. 331) 65, 67 ja 68 artiklassa määrätään seuraavaa:

”65 artikla Menettely, jota on noudatettava, kun kysymyksessä on valtiosopimuksen pätemättömyys, sen saattaminen päätymään, siitä luopuminen tai sen soveltamisen keskeyttäminen

1. Osapuolen, joka tämän yleissopimuksen määräysten perusteella vetoaa valtiosopimuksen noudattamista koskevassa suostumuksessaan olevaan puutteeseen tai perusteeseen saattaa valtiosopimuksen pätevyys riidanalaiseksi, saattaa se päätymään, luopua siitä tai keskeyttää sen soveltaminen, on tiedotettava muille osapuolille vaatimuksestaan. Tiedotuksesta tulee ilmetä ehdotettu toimenpide valtiosopimuksen suhteen ja sen perustelut.

2. Jos mikään sopimuspuoli ei ole esittänyt vastaväitettä määräajan kuluessa, joka, paitsi erityisen kiireellisissä tapauksissa, on vähintään kolme kuukautta tiedotuksen vastaanottamisesta, tiedotuksen antanut osapuoli saa 67 artiklassa määrättyllä tavalla ryhtyä ehdottamaansa toimenpiteeseen.

3. Jos kuitenkin jokin muu osapuoli on esittänyt vastaväitteen, osapuolten tulee pyrkiä ratkaisuun Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 33 artiklassa esitettyjä menettelytapoja käyttäen.

--

67 artikla Asiakirjat, jotka tarkoittavat valtiosopimuksen selittämistä pätemättömäksi, sen saattamista päättyneeseen, luopumista siitä tai sen soveltamisen keskeyttämistä

1. Edellä 65 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu tiedotus on tehtävä kirjallisesti.

2. Jokainen toimenpide, jonka tarkoituksena on selittää valtiosopimus pätemättömäksi tai päättyneeksi taikka luopuminen siitä tai sen soveltamisen keskeyttäminen valtiosopimuksen määräysten tahi 65 artiklan 2 tai 3 kappaleen mukaisesti, on tehtävä käyttämällä asiakirjaa, joka saatetaan tiedoksi muille osapuolille. Jos asiakirja ei ole valtion päämiehen, hallituksen päämiehen tai ulkoasiainministerin allekirjoittama, tiedotuksen esittävää valtion edustajaa voidaan vaatia esittämään valtakirjansa.

68 artikla 65 ja 67 artiklassa tarkoitettujen tiedotusten ja asiakirjojen peruuttaminen

Tiedotus tai asiakirja, jota tarkoitetaan 65 ja 67 artiklassa, voidaan peruuttaa milloin tahansa ennen sen vaikutuksen alkamista.”

Unionin oikeus

4 EU-sopimuksen 1 artiklan toisen kohdan mukaan kyseinen sopimus merkitsee uutta vaihetta kehityksessä sellaisen yhä läheisemmän Euroopan kansojen välisen liiton luomiseksi, jossa päätökset tehdään mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia.

5 SEU 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo.”

6 SEU 50 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltio voi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti päättää erota unionista.

2. Jäsenvaltio, joka päättää erota, ilmoittaa aikomuksestaan Eurooppa-neuvostolle. Unioni neuvottelee ja tekee kyseisen jäsenvaltion kanssa sopimuksen eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä Eurooppa-neuvoston antamien suuntaviivojen perusteella ja ottaen huomioon puitteet, jotka sääntelevät kyseisen valtion myöhempiä suhteita unioniin. Kyseinen sopimus neuvotellaan [SEUT] 218 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Sen tekee unionin puolesta neuvosto, joka tekee ratkaisunsa määräänemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

3. Perussopimuksia lakataan soveltamasta asianomaiseen jäsenvaltioon sinä päivänä, jona erosopimus tulee voimaan tai, jollei sopimusta ole, kahden vuoden kuluttua 2 kohdassa tarkoitettusta ilmoituksesta, jollei Eurooppa-neuvosto yhteisymmärryksessä asianomaisen jäsenvaltion kanssa päättä yksimielisesti pidentää tätä määräaika.

4. Sovellettaessa 2 ja 3 kohtaa eroavaa jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston ja neuvoston jäsen ei osallistu kyseistä jäsenvaltiota koskevan asian käsittelyyn eikä sitä koskevien päätösten tekemiseen Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa.

Määräenemmistö määräytyy [SEUT] 238 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti.

5. Jos unionista eronnut valtio hakee uudelleen jäsenyyttä, sen hakemus käsitellään 49 artiklassa tarkoitetun menettelyn mukaisesti.”

Yhdistyneen kuningaskunnan oikeus

7 Euroopan unionista vuonna 2017 annetussa laissa (eroilmoitusta koskeva laki) (European Union (Notification of Withdrawal) Act 2017) säädetään seuraavaa:

” –

1 Toimivalta ilmoittaa [unionista] eroamisesta:

- (1) Pääministeri voi ilmoittaa [SEU] 50 artiklan 2 kohdan mukaisesti Yhdistyneen kuningaskunnan aikomuksesta erota [unionista].
- (2) Tämä pykälä tulee voimaan Euroopan yhteisöistä vuonna 1972 annetun lain [(European Communities Act 1972)] säännöksistä tai sen nojalla annetuista säännöksistä taikka mistä tahansa muusta säädöksestä riippumatta.

– –”

8 Euroopan unionista vuonna 2018 annetun lain (eroamista koskeva laki) (European Union (Withdrawal) Act 2018), joka on vahvistettu 26.6.2018, 13 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Erosopimus voidaan ratifioida vain, jos

- (a) ministeri on antanut parlamentin ylä- ja alahuoneelle
 - (i) ilmoituksen poliittisen sopimuksen aikaansaamisesta
 - (ii) kappaleen neuvotellusta erosopimuksesta ja
 - (iii) kappaleen myöhempiä suhteita sääntelevistä puitteista
- (b) neuvoteltu erosopimus ja myöhempiä suhteita sääntelevät puitteet on hyväksytty ministerin esityksestä House of Commonsin [(alahuone)] päätöslauselmalla
- (c) ministeri on antanut House of Lordsille [(ylähuone)] esityksen neuvotellun erosopimuksen ja myöhempiä suhteita sääntelevien puitteiden huomioon ottamiseksi ylähuoneessa ja
 - (i) ylähuone on keskustellut esityksestä tai
 - (ii) ylähuone ei ole päättänyt keskustelua esityksestä viiden ylähuoneen istuntopäivän kuluessa b kohdassa mainitun päätöslauselman hyväksymispäivää alahuoneessa seuraavasta ensimmäisestä ylähuoneen istuntopäivästä laskettuna,

ja

- (d) parlamentti on antanut lain erosopimuksen täytäntöön panemiseksi.

(2) Ministerin on mahdollisuuksien mukaan toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta edellä 1 momentin b kohdassa tarkoitetusta esityksestä voidaan käydä keskustelu ja äänestää alahuoneessa ennen kuin Euroopan parlamentti päättää, hyväksyykö se erosopimuksen tekemisen [unionin] puolesta [SEU] 50 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

– –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 9 Yhdistyneessä kuningaskunnassa 23.6.2016 järjestetyssä kansanäänestyksessä enemmistö kansasta puolsi sitä, että Yhdistynyt kuningaskunta eroaa unionista. Euroopan unionista vuonna 2017 annettuun lakiin (eroilmoitusta koskeva laki) perustuvan valtuutuksen nojalla Prime Minister (pääministeri, Yhdistynyt kuningaskunta) ilmoitti 29.3.2017 Eurooppa-neuvostolle Yhdistyneen kuningaskunnan aikomuksesta erota unionista SEU 50 artiklan mukaisesti.
- 10 Pääasian hakijat, joihin kuuluu yksi Parliament of the United Kingdom of Great Britain and Northern Irelandin (Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan parlamentti, jäljempänä Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentti) jäsen, kaksi Scottish Parliamentin (Skotlannin parlamentti, Yhdistynyt kuningaskunta) jäsentä ja kolme Euroopan parlamentin jäsentä, toimittivat 19.12.2017 Court of Sessionille (Scotland) (ylin siviilituomioistuin (Skotlanti), Yhdistynyt kuningaskunta) judicial review -hakemuksen, jolla pyritään saamaan vahvistustuomio (declarator) sen täsmentämiseksi, voidaanko mainittu ilmoitus peruuttaa yksipuolisesti sekä milloin ja miten se voidaan peruuttaa. Nämä hakijat, joiden vaatimuksia kaksi muuta Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentin jäsentä tukevat väliintulijoina, haluavat selvittää, voidaanko SEU 50 artiklassa tarkoitettu ilmoitus peruuttaa yksipuolisesti ennen kyseisessä määräyksessä määrätyn kahden vuoden määräajan päättymistä, mikä johtaisi siihen, että jos Yhdistyneen kuningaskunnan tekemä ilmoitus peruutetaan, kyseinen jäsenvaltio jäisi unioniin. He pyysivät Court of Sessionia (Scotland) esittämään unionin tuomioistuimelle tätä koskevan ennakkoratkaisukysymyksen. Euroopan unionista eroamisesta vastaava ministeri väitti puolustuksessa, että kysymys on hypoteettinen ja akateeminen, kun otetaan huomioon Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen kanta siitä, ettei ilmoitusta peruuteta.
- 11 Lord Ordinary (ensimmäisen oikeusasteen tuomari, Yhdistynyt kuningaskunta) kieltäytyi 8.6.2018 tekemällään päätöksellä saattamasta asiaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi ja hylkäsi judicial review -hakemuksen sillä perusteella, että ensinnäkin kysymys oli hypoteettinen, kun otetaan huomioon Yhdistyneen kuningaskunnan omaksuma kanta ja kun tosiseikkoja, joiden pohjalta unionin tuomioistuimelta pyydetään vastausta, ei voida varmasti määrittää, ja että toiseksi asia loukkaa parlamentin itsemääräämisoikeutta eikä se kuulu kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan.
- 12 Pääasian hakijat valittivat tästä päätöksestä ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.
- 13 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että Euroopan unionista (eroamista koskeva laki) vuonna 2018 annetun lain 13 §:n mukaan Yhdistyneen kuningaskunnan ja unionin välillä SEU 50 artiklan nojalla käytyjen neuvottelujen tulokselle on saatava Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentin hyväksyntä. Erosopimus voidaan etenkin ratifioida ainoastaan, jos erosopimus ja Yhdistyneen kuningaskunnan ja unionin tulevia suhteita koskevat puitteet on hyväksytty alahuoneen päätöslauselmalla ja niistä on keskusteltu ensin ylähuoneessa. Jos tällaista hyväksyntää ei saada, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen on ilmoitettava, miten se esittää meneteltävän. Jos pääministeri toteaa ennen 21.1.2019, ettei sopimusta ole lähtökohtaisesti mahdollista saada aikaan, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen on jälleen kerran ilmoitettava, miten se esittää meneteltävän, ja sen on annettava kyseinen esitys Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentin kummallekin huoneelle.
- 14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että jos Yhdistyneen kuningaskunnan ja unionin välistä mahdollista sopimusta ei hyväksytä eikä mitään muuta tapahdu, perussopimuksia lakataan soveltamasta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan 29.3.2019 alkaen ja mainittu jäsenvaltio eroaa unionista kyseisenä ajankohtana automaattisesti.
- 15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin antoi 21.9.2018 tekemällään päätöksellä luvan valittaa Lord Ordinaryn päätöksestä ja hyväksyi pääasian hakijoiden pyynnön ennakkoratkaisupyynnön esittämisestä SEUT 267 artiklan nojalla. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, ettei ole akateemista eikä ennen aikaista tiedustella unionin tuomioistuimelta, onko jäsenvaltion oikeudellisesti mahdollista peruuttaa yksipuolisesti SEU 50 artiklan 2 kohdan nojalla tehty ilmoitus ja jäädä unioniin.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että tämä asia on epäselvä ja että unionin tuomioistuimen vastauksella voidaan selvittää alahuoneen jäsenten harkittavana olevia vaihtoehtoja, kun heidän on otettava kantaa Yhdistyneen kuningaskunnan ja unionin välillä mahdollisesti tehtyyn sopimukseen. Tällaisen vastauksen johdosta alahuoneen jäsenet saavat erityisesti tietää, onko niin, ettei vaihtoehtoja ole pelkästään kaksi vaan kolme eli eroaminen unionista ilman sopimusta, eroaminen unionista heille toimitetun sopimuksen nojalla tai eroaikomusta koskevan ilmoituksen peruuttaminen ja Yhdistyneen kuningaskunnan jääminen unioniin.

- 16 Tässä tilanteessa Court of Session, Inner House, First Division (Scotland) (ylin siviilituomioistuin muutoksenhakuasteena, ensimmäinen jaosto (Skotlanti), Yhdistynyt kuningaskunta) päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Jos jäsenvaltio on [SEU] 50 artiklan mukaisesti ilmoittanut Eurooppa-neuvostolle aikomuksestaan erota Euroopan unionista, sallitaanko unionin oikeudessa se, että ilmoituksen tehnyt jäsenvaltio peruuttaa ilmoituksen yksipuolisesti, ja jos näin on, millä edellytyksin ja minkälaisin vaikutuksin siltä osin kuin on kyse jäsenvaltion jäämisestä Euroopan unioniin?”

- 17 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus pyysi ennakkoratkaisua pyytäneeltä tuomioistuimelta lupaa valittaa tämän tuomion 15 kohdassa mainitusta 21.9.2018 tehdystä päätöksestä ja 3.10.2018 tehdystä välipäätöksestä, jolla kyseinen tuomioistuin esitti nyt käsiteltävän ennakkoratkaisupyynnön. Koska tämä pyyntö hylättiin 8.11.2018 tehdyllä päätöksellä, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus pyysi Supreme Court of the United Kingdomilta (Yhdistyneen kuningaskunnan ylin tuomioistuin) lupaa valittaa näistä kahdesta päätöksestä. Siltä evättiin kyseinen lupa Supreme Court of the United Kingdomin 20.11.2018 antamalla määräyksellä.

Asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pyytänyt asian käsittelyä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 105 artiklassa määrätystä nopeutetussa menettelyssä.
- 19 Unionin tuomioistuimen presidentti hyväksyi tämän pyynnön 19.10.2018 antamallaan määräyksellä Wightman ym. (C-621/18, EU:C:2018:851).

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

- 20 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus väittää, ettei ennakkoratkaisukysymystä voida ottaa tutkittavaksi, koska se on hypoteettinen. Kyseinen hallitus väittää erityisesti, ettei mitään luonnosta toimeksi, jolla peruutetaan Yhdistyneen kuningaskunnan ilmoitus aikomuksesta erota unionista, ole laadittu eikä sellaista ole suunniteltukaan, ettei pääasiassa ole mitään oikeusriitaa ja että esitetyllä kysymyksellä pyritään tosiasiasa saamaan neuvoa-antava lausunto perustuslaillisesta kysymyksestä eli SEU 50 artiklan ja sen perusteella annettujen toimien asianmukaisesta tulkinnasta.
- 21 Mainitun hallituksen mukaan ei ole mitään konkreettista oikeusriitaa, sillä ennakkoratkaisukysymys koskee tosiseikkoja, joita ei ole tapahtunut ja joiden osalta ei ole varmaa, että ne tapahtuvat. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus huomauttaa, että sen aikomuksena on aina ollut, kuten se on toistuvasti todennut, kunnioittaa kansanäänestyksen tulosta tekemällä SEU 50 artiklassa määrätty ilmoitus ja siis erota unionista riippumatta siitä, tapahtuuko tämä sopimuksen perusteella vai ilman mitään sopimusta.

- 22 Kysymys koskee kyseisen hallituksen mukaan todellisuudessa sellaisen tilanteen oikeudellisia seurauksia, jollaista ei nyt ole olemassa. Kysymys antaa ymmärtää yhtäältä, että Yhdistynyt kuningaskunta yrittää parlamenttinsa aloitteesta tai muutoin peruuttaa ilmoituksen, ja toisaalta, että Euroopan komissio tai muut 27 jäsenvaltiota vastustavat tätä peruuttamista, sillä vain tällainen vastustaminen voi synnyttää oikeusriidan.
- 23 Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mukaan pääasian hakemuksen jättäminen ja tässä yhteydessä esitetty pyyntö siitä, että esitettäisiin ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimen oikeudellisen lausunnon saamiseksi, merkitsevät oikeussuojakeinoja, asiavaltuutta ja määräaikoja koskevien EUT-sopimuksen sääntöjen kiertämistä. Kyseinen hallitus huomauttaa, että lausuntomenettelyä säännellään SEUT 218 artiklan 11 kohdan säännöillä, ja siihen voidaan turvautua vain silloin, kun esiin tulee kysymys siitä, onko kansainvälistä sopimusta koskeva suunnitelma sopusoinnussa perussopimusten kanssa.
- 24 Ainoita mahdollisia oikeussuojakeinoja ovat suorat kanteet, jos Yhdistynyt kuningaskunta peruuttaisi ilmoituksensa ja saisi aikaan oikeusriidan muiden jäsenvaltioiden ja unionin toimielinten kanssa.
- 25 Komissio on myös sitä mieltä, että ratkaisu, jonka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin antaa saatuaan unionin tuomioistuimen vastauksen ennakkoratkaisukysymykseensä, ei saa aikaan mitään sitovaa vaikutusta pääasian osapuoliin nähden, joten tämä kysymys on sen mukaan hypoteettinen. Se on kuitenkin istunnossa myöntänyt, että pääasiassa on kyseessä oikeusriita.
- 26 Tältä osin on muistutettava, että yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimen on siten lähtökohtaisesti ratkaistava ne (tuomio 16.6.2015, Gauweiler ym., C-62/14, EU:C:2015:400, 24 kohta ja tuomio 7.2.2018, American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, 31 kohta).
- 27 Tästä seuraa, että unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä ratkaisemasta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen ainoastaan silloin, kun on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden säännösten ja määräysten tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 16.6.2015, Gauweiler ym., C-62/14, EU:C:2015:400, 25 kohta ja tuomio 7.2.2018, American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, 32 kohta).
- 28 Lisäksi on huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ennakkoratkaisupyynnön esittämisen perusteena ei ole neuvoa-antavien lausuntojen esittäminen yleisistä tai hypoteettisista kysymyksistä vaan riita-asian todelliseen ratkaisemiseen erottamattomasti liittyvä tarve (tuomio 28.3.2017, Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, 194 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; ks. myös vastaavasti tuomio 16.12.1981, Foglia, 244/80, EU:C:1981:302, 18 kohta ja tuomio 12.6.2008, Gourmet Classic, C-458/06, EU:C:2008:338, 26 kohta).
- 29 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi on saatettu valitus ensimmäisen oikeusasteen tuomarin ratkaisusta, joka on annettu sellaisen hakemuksen yhteydessä, jolla pyritään saamaan vahvistustuomio siitä, voidaanko SEU 50 artiklan mukaisesti tehty ilmoitus Yhdistyneen kuningaskunnan aikomuksesta erota unionista peruuttaa yksipuolisesti ennen mainitussa artiklassa määrätyn kahden vuoden ajanjakson päättymistä, mikä johtaisi siihen, että jos kyseinen ilmoitus peruutetaan, Yhdistynyt kuningaskunta jäisi unioniin. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tältä osin, että sen on ratkaistava tämä todellinen ja

ajankohtainen oikeuskysymys, joka on johtanut oikeusriitaan ja jonka käytännön merkitys on huomattava. Kyseinen tuomioistuin korostaa, että yhden hakijoista ja kahden pääasian väliintulijan, jotka kaikki ovat Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentin jäseniä, on otettava kantaa Yhdistyneen kuningaskunnan eroamiseen unionista ja Euroopan unionista (eroamista koskeva laki) vuonna 2018 annetun lain 13 §:n mukaisesti etenkin Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja unionin välillä SEU 50 artiklan nojalla neuvotellun sopimuksen ratifioimiseen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että kyseisillä Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentin jäsenillä on intressi saada vastaus tähän oikeuskysymykseen, koska tällä vastauksella voidaan selventää niitä vaihtoehtoja, jotka heillä on harkittavanaan heidän hoitaessaan tehtäviään parlamentin jäseninä.

- 30 Unionin tuomioistuimen asiana ei ole kyseenalaistaa arviointia, jonka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on tehnyt pääasian hakemuksen tutkittavaksi ottamisesta ja joka kuuluu ennakkoratkaisumenettelyssä kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan, eikä tutkia sitä, onko ennakkoratkaisupyynnöte tehty tuomioistuinten organisaatiota ja oikeudenkäyntimenettelyjä koskevien kansallisten sääntöjen mukaisesti (ks. vastaavasti tuomio 16.6.2015, Gauweiler ym., C-62/14, EU:C:2015:400, 26 kohta ja tuomio 7.2.2018, American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, 34 kohta). Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on hylännyt Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen kyseisessä tuomioistuimessa esittämät oikeudenkäyntiväitteet pääasian hakemuksen hypoteettisuudesta tai akateemisuuudesta. Tästä seuraa, että siltä osin kuin Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja komission argumenteilla pyritään kyseenalaistamaan kyseisen hakemuksen tutkittavaksi ottaminen, niillä ei ole vaikutusta ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisen edellytysten arviointiin (ks. vastaavasti tuomio 13.3.2007, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, 33 kohta).
- 31 Lisäksi se, että pääasian hakemus on luonteeltaan vahvistava, ei ole esteenä sille, että unionin tuomioistuin ottaa kantaa ennakkoratkaisukysymykseen, koska kansallisessa oikeudessa sallitaan kyseisen hakemuksen jättäminen ja koska tämä kysymys on objektiivisesti tarpeellinen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi sääntöjenmukaisesti saatetun asian ratkaisemiseksi (ks. vastaavasti tuomio 15.12.1995, Bosman, C-415/93, EU:C:1995:463, 65 kohta ja tuomio 16.6.2015, Gauweiler ym., C-62/14, EU:C:2015:400, 28 kohta).
- 32 Ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa on siis todellakin vireillä oikeusriita, ja näin on siitä huolimatta, että pääasian vastapuoli on päättänyt, ettei se ota kantaa pääasian hakijoiden esiin tuoman kysymyksen asiasisältöön, vaan väittää ainoastaan, ettei heidän hakemustaan voida ottaa tutkittavaksi (ks. vastaavasti tuomio 8.7.2010, Afton Chemical, C-343/09, EU:C:2010:419, 11 ja 15 kohta).
- 33 Ennakkoratkaisukysymyksen merkityksellisyydestä on todettava, ettei siitä ole epäilystä, koska tämä kysymys koskee unionin oikeuden ja tässä tapauksessa primaarioikeuden määräyksen tulkintaa ja koska juuri mainittu kysymys on oikeusriidan kohteena pääasiassa.
- 34 Ei siis ole ilmeistä, ettei SEU 50 artiklan tulkinnasta esitetyllä kysymyksellä ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen taikka että se koskee luonteeltaan hypoteettista ongelmaa.
- 35 Sen tämän tuomion 23 kohdassa mainitun argumentin osalta, jonka mukaan ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii saamaan unionin tuomioistuimen lausunnon kiertämällä SEUT 218 artiklan 11 kohdassa määrätyn menettelyn, on huomautettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei pyydä unionin tuomioistuimelta lausuntoa siitä, onko unionin suunnittelema sopimus sopusoinnussa perussopimusten kanssa, vaan se tiedustelee unionin tuomioistuimelta erään unionin oikeuden määräyksen tulkinnasta, jotta se voi antaa ratkaisun pääasiassa.
- 36 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisukysymys voidaan ottaa tutkittavaksi.

Asiakysymys

- 37 Pääasian hakijat ja väliintulijat toteavat, ettei SEU 50 artiklassa ole nimenomaista oikeussääntöä, joka koskee aikomusta erota unionista koskevan ilmoituksen peruuttamista, samalla kun he väittävät, että tällainen oikeus on olemassa ja se on luonteeltaan yksipuolinen. Tätä oikeutta voidaan kuitenkin heidän mukaansa käyttää vain asianomaisen jäsenvaltion valtiosäännön asettamia vaatimuksia noudattaen samalla tavalla kuin SEU 50 artiklan 1 kohdassa määrättyä oikeutta erotakin käytetään. Kyseisten pääasian osapuolten mukaan eromenettely siis jatkuu niin pitkään kuin asianomainen jäsenvaltio aikoo erota unionista, mutta se päättyy, jos ennen SEU 50 artiklan 3 kohdassa määrätyn määräajan päättymistä kyseinen jäsenvaltio muuttaa mielensä ja päättää, ettei se halua enää erota unionista.
- 38 Neuvosto ja komissio ovat samaa mieltä siitä, että jäsenvaltiolla on oikeus peruuttaa ilmoitus eroaikomuksestaan ennen kuin perussopimuksia lakataan soveltamasta siihen, mutta ne kiistävät kyseisen oikeuden yksipuolisen luonteen.
- 39 Kyseisten toimielinten mukaan yksipuolista peruuttamista koskevan oikeuden tunnustaminen johtaisi siihen, että jäsenvaltio, joka on ilmoittanut eroaikomuksestaan, voisi kiertää SEU 50 artiklan 2 ja 3 kohdassa vahvistetut säännöt, joiden nojalla unionista eroaminen voidaan toteuttaa hyvässä järjestyksessä, ja antaisi asianomaiselle jäsenvaltiolle mahdollisuuden väärinkäytöksiin unionin ja sen toimielinten vahingoksi.
- 40 Neuvosto ja komissio väittävät, että asianomainen jäsenvaltio voisi siis käyttää peruuttamisoikeuttaan vähän ennen SEU 50 artiklan 3 kohdassa määrätyn määräajan päättymistä ja ilmoittaa välittömästi tämän määräajan päättymisen jälkeen uudesta aikomuksesta erota, mistä alkaa siten kuluu uusi kahden vuoden määräaika neuvotteluja varten. Näin tehdessään asianomainen jäsenvaltio saisi tosiasiaassa ajallisesti rajoittamattoman oikeuden neuvotella eroamisestaan ja tekisi SEU 50 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun määräajan tehottomaksi.
- 41 Kyseisten toimielinten mukaan jäsenvaltio voisi lisäksi milloin tahansa käyttää peruuttamisoikeuttaan neuvotteluvälineenä. Jos erosopimuksen ehdot eivät tyydyttäisi sitä, se voisi uhata peruuttaa ilmoituksensa ja painostaa siten unionin toimielimiä parantaakseen kyseisen sopimuksen ehtoja omaksi edukseen.
- 42 Tällaisilta riskeiltä välttymiseksi neuvosto ja komissio ehdottavat siis, että SEU 50 artiklaa tulkitaan siten, että siinä sallitaan peruuttaminen, mutta vain, jos Eurooppa-neuvosto hyväksyy sen yksimielisesti.
- 43 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ei omasta puolestaan ole ottanut kantaa jäsenvaltiolla, joka on ilmoittanut aikomuksestaan erota unionista SEU 50 artiklan nojalla, olevaan oikeuteen peruuttaa tällainen ilmoitus.
- 44 Tältä osin on muistutettava, että perussopimuksilla, jotka muodostavat unionin perustuslakia vastaavan asiakirjan (tuomio 23.4.1986, *Les Verts v. parlamentti*, 294/83, EU:C:1986:166, 23 kohta), on toisin kuin tavanomaisilla kansainvälisillä sopimuksilla perustettu uusi oikeusjärjestys, jolla on omat toimitukset, jonka hyväksi sen jäseninä olevat valtiot ovat rajoittaneet suvereenia oikeuksiaan yhä laajemmilla aloilla ja jonka oikeussubjekteja ovat sekä nämä valtiot että niiden kansalaiset (lausunto 2/13 (unionin liittyminen ihmisoikeussopimukseen) 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 157 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 45 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kyseinen unionin oikeuden itsenäisyys sekä jäsenvaltioiden oikeuteen että kansainväliseen oikeuteen nähden perustuu unionin ja sen oikeuden keskeisiin ominaispiirteisiin, jotka liittyvät muun muassa unionin perustuslailliseen rakenteeseen ja unionin oikeuden luonteeseen. Unionin oikeudelle on näet ominaista sen perustuminen itsenäiseen,

perussopimuksista muodostuvaan oikeuslähteeseen, sen ensisijaisuus jäsenvaltioiden oikeuteen nähden ja lukuisien niiden kansalaisiin ja niihin itseensä sovellettavien säännösten ja määräysten välitön oikeusvaikutus. Tällaiset ominaispiirteet ovat olleet pohjana sellaisen keskinäisessä riippuvuussuhteessa olevien periaatteiden, sääntöjen ja oikeussuhteiden jäsennellyn verkoston luomiselle, joka sitoo vastavuoroisesti unionia itseään ja sen jäsenvaltioita sekä jäsenvaltioita keskenään (tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 46 Esitettyä kysymystä on siis tutkittava perussopimusten kannalta niitä kokonaisuutena tarkastelemalla.
- 47 Tältä osin on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkitsemisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto ja sillä tavoitellut päämäärät myös asiayhteys ja unionin oikeuden säännökset ja määräykset kokonaisuudessaan. Myös unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen syntyhistoriasta voi ilmetä sen tulkinnan kannalta merkityksellisiä seikkoja (ks. vastaavasti tuomio 27.11.2012, Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, 135 kohta; tuomio 3.10.2013, Inuit Tapiriit Kanatami ym. v. parlamentti ja neuvosto, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 17.3.2016, parlamentti v. komissio, C-286/14, EU:C:2016:183, 43 kohta).
- 48 SEU 50 artiklan sanamuodosta on todettava, että kyseisessä artiklassa ei tarkastella nimenomaisesti peruuttamista. Siinä ei nimenomaisesti kielletä eikä nimenomaisesti sallita sitä.
- 49 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 99–102 kohdassa kuitenkin huomauttanut, SEU 50 artiklan 2 kohdan sanamuodosta seuraa, että jäsenvaltion, joka päättää erota, on ilmoitettava ”aikomuksestaan” Eurooppa-neuvostolle. Aikomus ei luonteeltaan ole kuitenkaan lopullinen eikä peruuttamaton.
- 50 SEU 50 artiklan 1 kohdassa määrätään lisäksi, että jäsenvaltio voi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti päättää erota unionista. Tästä ilmenee, että asianomaisen jäsenvaltion ei tarvitse tehdä päätöstään yhteistyössä muiden jäsenvaltioiden eikä myöskään unionin toimielinten kanssa. Kyseisen jäsenvaltion on yksin tehtävä päätös eroamisesta valtiosääntönsä asettamia vaatimuksia noudattaen, ja tämä päätös riippuu siis pelkästään sen suvereenista valinnasta.
- 51 SEU 50 artiklan 2 ja 3 kohdassa määrätään tämän jälkeen menettelystä, jota on noudatettava, jos jäsenvaltio päättää erota. Kuten unionin tuomioistuin on todennut 19.9.2018 annettussa tuomiossa RO (C-327/18 PPU, EU:C:2018:733, 46 kohta), kyseinen menettely sisältää ensinnäkin ilmoituksen Eurooppa-neuvostolle eroaikomuksesta, toiseksi sopimuksen neuvottelemisen ja tekemisen eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä ottamalla huomioon asianomaisen valtion ja unionin väliset myöhemmät suhteet ja kolmanneksi varsinaisen eroamisen unionista kyseisen sopimuksen voimaantulopäivänä tai, jollei sopimusta ole, kahden vuoden kuluttua Eurooppa-neuvostolle annettusta ilmoituksesta, jollei tämä viimeksi mainittu yhteisymmärryksessä asianomaisen jäsenvaltion kanssa päättä yksimielisesti pidentää tätä määräaika.
- 52 SEU 50 artiklan 2 kohdassa viitataan SEUT 218 artiklan 3 kohtaan, jonka mukaan komissio esittää suosituksia neuvostolle, joka tekee päätöksen, jolla annetaan lupa aloittaa neuvottelut ja jossa nimetään unionin neuvottelija tai neuvotteluryhmän johtaja.
- 53 SEU 50 artiklan 2 kohdassa määritellään siten eri toimielinten tehtävä menettelyssä, jota on noudatettava erosopimuksesta neuvoteltaessa ja sitä tehtäessä, ja erosopimuksen tekeminen edellyttää, että neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.
- 54 SEU 50 artiklan 3 kohdassa vahvistetaan myös, milloin asianomaisen jäsenvaltion ero unionista tulee voimaan, ja siinä määrätään, että perussopimuksia lakataan soveltamasta kyseiseen jäsenvaltioon sinä päivänä, jona erosopimus tulee voimaan, tai jollei sopimusta ole, kahden vuoden kuluttua siitä, kun

- mainittu jäsenvaltio on ilmoittanut eroaikomuksestaan. Tätä enintään kahden vuoden määräaika, joka alkaa kulua kyseisestä ilmoittamisesta, sovelletaan, jollei Eurooppa-neuvosto pääte jäsentensä yksimielisellä päätöksellä ja yhteisymmärryksessä asianomaisen jäsenvaltion kanssa pidentää sitä.
- 55 Unionista eroamisensa jälkeen asianomainen jäsenvaltio voi uudelleen hakea unionin jäsenyyttä SEU 49 artiklassa tarkoitetun menettelyn mukaisesti.
- 56 Tästä seuraa, että SEU 50 artiklalla on kaksi tavoitetta, joita ovat yhtäältä vahvistaa jäsenvaltion suvereeni oikeus erota unionista ja toisaalta ottaa käyttöön menettely, jonka avulla tällainen eroaminen voidaan toteuttaa hyvässä järjestyksessä.
- 57 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 94 ja 95 kohdassa todennut, SEU 50 artiklan 1 kohdassa vahvistetun eroamista koskevan oikeuden suvereenisuus puoltaa sitä, että asianomaisella jäsenvaltiolla on niin kauan kuin unionin ja kyseisen jäsenvaltion välillä tehty erosopimus ei ole tullut voimaan tai, jos erosopimusta ei ole tehty, niin kauan kuin SEU 50 artiklan 3 kohdassa määrätty kahden vuoden määräaika, jota on mahdollisesti pidennetty viimeksi mainitun määräyksen mukaisesti, ei ole päättynyt, oikeus peruuttaa ilmoitus aikomuksestaan erota unionista.
- 58 Koska eroaikomusta koskevan ilmoituksen peruuttamista ei ole säännelty nimenomaisella määräyksellä, kyseinen peruuttaminen edellyttää SEU 50 artiklan 1 kohdassa eroamisen itsensä osalta vahvistettujen sääntöjen noudattamista, joten peruuttamisesta voidaan päättää yksipuolisesti asianomaisen jäsenvaltion valtiosäännön asettamien vaatimusten mukaisesti.
- 59 Se, että jäsenvaltio peruuttaa eroaikomustaan koskevan ilmoituksen ennen kuin jokin tämän tuomion 57 artiklassa mainituista määräajoista on päättynyt, kuvastaa kyseisen valtion suvereenia päätöstä säilyttää unionin jäsenvaltion asema, jota ei keskeytetä tai muuteta mainitun ilmoituksen seurauksena (ks. vastaavasti tuomio 19.9.2018, RO, C-327/18 PPU, EU:C:2018:733, 45 kohta), jollei pelkästään SEU 50 artiklan 4 kohdan määräyksistä muuta johdu.
- 60 Tällainen peruuttaminen eroaa tältä osin perustavanlaatuisesti mahdollisesta pyynnöstä, jolla asianomainen jäsenvaltio pyrkii siihen, että Eurooppa-neuvosto pidentää SEU 50 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua kahden vuoden määräaika, joten analogiaa, jonka neuvosto ja komissio pyrkivät osoittamaan kyseisen peruuttamisen ja tällaisen määräajan pidentämistä koskevan pyynnön välillä, ei voida hyväksyä.
- 61 SEU 50 artiklan asiayhteyden osalta on viitattava EU-sopimuksen johdanto-osan 13. perustelukappaleeseen, EUT-sopimuksen johdanto-osan ensimmäiseen perustelukappaleeseen ja SEU 1 artiklaan, joista ilmenee, että perussopimuksilla pyritään luomaan yhä läheisempi Euroopan kansojen välinen liitto, sekä EUT-sopimuksen johdanto-osan toiseen perustelukappaleeseen, josta ilmenee, että unioni pyrkii poistamaan Eurooppaa jakavat raja-aidat.
- 62 On myös korostettava niiden EU-sopimuksen johdanto-osan toisessa ja neljännessä perustelukappaleessa esitettyjen vapauden ja kansanvallan arvojen merkitystä, jotka ovat kyseisen sopimuksen 2 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan johdanto-osassa tarkoitettuja yhteisiä arvoja ja jotka kuuluvat vastaavasti unionin oikeusjärjestyksen itse perusteisiin (ks. vastaavasti tuomio 3.9.2008, Kadi ja Al Barakaat International Foundation v. neuvosto ja komissio, C-402/05 P ja C-415/05 P, EU:C:2008:461, 303 ja 304 kohta).
- 63 Kuten SEU 49 artiklasta, jossa määrätään jokaisella Euroopan valtiolla olevasta mahdollisuudesta hakea unionin jäsenyyttä ja joka on eroamisoikeutta koskevan SEU 50 artiklan vastine, ilmenee, unioni muodostuu valtioista, jotka ovat vapaasti ja vapaaehtoisesti sitoutuneet näihin arvoihin, ja unionin oikeus perustuu siten siihen perustavanlaatuisen lähtökohtaan, jonka mukaan kukin jäsenvaltio jakaa

kaikkien muiden jäsenvaltioiden kanssa – ja tunnustaa sen, että nuo muut jäsenvaltiot jakavat sen kanssa – mainitut arvot (ks. vastaavasti tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 35 kohta).

- 64 On vielä korostettava, että koska unionin kansalaisen aseman tarkoituksena on olla jäsenvaltioiden kansalaisten perustavanlaatuisen asema (ks. vastaavasti tuomio 20.9.2001, Grzelczyk, C-184/99, EU:C:2001:458, 31 kohta; tuomio 19.10.2004, Zhu ja Chen, C-200/02, EU:C:2004:639, 25 kohta ja tuomio 2.3.2010, Rottmann, C-135/08, EU:C:2010:104, 43 kohta), jäsenvaltion mahdollinen eroaminen unionista voi vaikuttaa huomattavasti kaikkien unionin kansalaisten oikeuksiin – joihin kuuluu muun muassa heidän oikeutensa vapaaseen liikkuvuuteen – sekä asianomaisen jäsenvaltion kansalaisten että muiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta.
- 65 Koska valtiota ei voida pakottaa liittymään unioniin vastoin tahtoaan, sitä ei voida siis myöskään pakottaa eroamaan unionista vastoin tahtoaan.
- 66 Jos eroaikomusta koskevan ilmoituksen olisi johdettava väistämättä siihen, että asianomainen jäsenvaltio eroaa unionista SEU 50 artiklan 3 kohdassa määrätyn ajanjakson päättyessä, kyseinen jäsenvaltio saattaisi olla pakotettu lähtemään unionista vastoin tahtoaan, sellaisena kuin se on ilmaistu sen valtiosäännön asettamien vaatimusten mukaisen demokraattisen prosessin jälkeen, peruuttaa päätöksensä erota unionista ja siis jäädä unionin jäseneksi.
- 67 On todettava, että tällainen tulos olisi vastoin tämän tuomion 61 ja 62 kohdassa mieleen palautettuja tavoitteita ja arvoja. Se, että jäsenvaltio, joka on valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti ja demokraattisen prosessin päätteeksi ilmoittanut aikomuksestaan erota unionista ja joka päättää peruuttaa kyseistä aikomusta koskevan ilmoituksen tällaisen prosessin yhteydessä, pakotettaisiin eroamaan, olisi erityisesti vastoin sitä perussopimusten tavoitetta, jona on luoda yhä läheisempi Euroopan kansojen välinen liitto.
- 68 Myös SEU 50 artiklan syntyhistoria puoltaa sitä, että kyseistä määräystä tulkitaan siten, että jäsenvaltiolla on oikeus yksipuolisesti peruuttaa ilmoitus aikomuksestaan erota unionista. On näet huomautettava, että kyseisen artiklan sanamuoto on suurelta osin sama kuin sen unionista eroamista koskevan lausekkeen sanamuoto, joka sisältyi ensimmäistä kertaa Euroopan perustuslaista tehty sopimusta koskevaan luonnokseen. Vaikka kyseisen lausekkeen laatimisen yhteydessä oli ehdotettu muutoksia, joilla mahdollistetaan jäsenvaltion erottaminen, vältetään väärinkäytön riski eromenettelyn aikana tai vaikeutetaan eropäätöstä, kaikki nämä muutokset hylättiin kuitenkin sillä luonnosta koskevissa huomautuksissa nimenomaisesti esitettyllä perusteella, että eropäätöksen vapaaehtoisuus ja yksipuolisuus on turvattava.
- 69 Näistä seikoista ilmenee, että se, että jäsenvaltio ilmoittaa aikomuksestaan erota, ei voi johtaa väistämättä kyseisen jäsenvaltion eroamiseen unionista. Jäsenvaltiolla, joka peruuttaa päätöksensä erota unionista, on sitä vastoin oikeus peruuttaa mainittu ilmoitus niin kauan kuin kyseisen jäsenvaltion ja unionin välillä tehty erosopimus ei ole tullut voimaan tai, jos erosopimusta ei ole tehty, niin kauan kuin SEU 50 artiklan 3 kohdassa määrätty kahden vuoden määräaika, jota on mahdollisesti pidennetty viimeksi mainitun määräyksen mukaisesti, ei ole päättynyt.
- 70 Tätä päätelmää tukevat valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen, joka on otettu huomioon Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen valmisteluasiakirjoissa, määräykset.
- 71 Jos valtiosopimuksessa näet sallitaan kyseisestä sopimuksesta luopuminen sen määräysten nojalla, kyseisen yleissopimuksen 68 artiklassa täsmennetään selkeää ja ehdotonta sanamuotoa käyttäen muun muassa, että valtiosopimuksesta luopumista koskeva tiedotus, sellaisena kuin siitä määrätään mainitun yleissopimuksen 65 ja 67 artiklassa, voidaan peruuttaa milloin tahansa ennen sen vaikutuksen alkamista.

- 72 Siitä neuvoston ja komission ehdotuksesta, jonka mukaan asianomaisen jäsenvaltion oikeus peruuttaa ilmoitus eroaikomuksestaan edellyttää Eurooppa-neuvoston yksimielistä hyväksyntää, on todettava, että tällainen vaatimus muuttaisi suvereenin yksipuolisen oikeuden ehdolliseksi oikeudeksi, johon sovelletaan hyväksymismenettelyä. Tällainen hyväksymismenettely olisi kuitenkin ristiriidassa sen tämän tuomion 65, 67 ja 69 kohdassa mieleen palautetun periaatteen kanssa, jonka mukaan jäsenvaltiota ei voida pakottaa eroamaan unionista vastoin tahtoaan.
- 73 Tästä seuraa ensinnäkin, että niin kauan kuin unionin ja asianomaisen jäsenvaltion välillä tehty erosopimus ei ole tullut voimaan tai, jos tällaista sopimusta ei ole tehty, niin kauan kuin SEU 50 artiklan 3 kohdassa määrätty kahden vuoden määräaika, jota on mahdollisesti pidennetty viimeksi mainitun määräyksen mukaisesti, ei ole päättynyt, kyseinen jäsenvaltio, jolla on kaikki perussopimuksissa määrätty oikeudet ja johon sovelletaan kaikkia kyseisissä sopimuksissa asetettuja velvoitteita – jollei SEU 50 artiklan 4 kohdasta muuta johdu –, säilyttää mahdollisuuden peruuttaa yksipuolisesti valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti ilmoituksen aikomuksestaan erota unionista.
- 74 Toiseksi on tarpeen, että yhtäältä eroaikomusta koskevan ilmoituksen peruuttaminen toimitetaan kirjallisesti Eurooppa-neuvostolle ja että toisaalta kyseinen peruuttaminen on yksiselitteinen ja ehdoton siinä mielessä, että sen tarkoituksena on vahvistaa asianomaisen jäsenvaltion kuuluminen unioniin ehdoin, jotka pysyvät ennallaan siltä osin kuin on kyse sen asemasta jäsenvaltiona, ja mainitulla peruuttamisella saatetaan eromenettely päätökseen.
- 75 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella kysymykseen on vastattava, että SEU 50 artiklaa on tulkittava siten, että jos jäsenvaltio on ilmoittanut Eurooppa-neuvostolle kyseisen artiklan mukaisesti aikomuksestaan erota unionista, mainitussa artiklassa annetaan kyseiselle jäsenvaltiolle mahdollisuus niin kauan kuin mainitun jäsenvaltion ja unionin välillä tehty erosopimus ei ole tullut voimaan tai, jos tällaista sopimusta ei ole tehty, niin kauan kuin tuon saman artiklan 3 kohdassa määrätty kahden vuoden määräaika, jota on mahdollisesti pidennetty kyseisen kohdan mukaisesti, ei ole päättynyt, peruuttaa yksipuolisesti, yksiselitteisesti ja ehdottomasti kyseinen ilmoitus Eurooppa-neuvostolle toimitetulla kirjelmällä sen jälkeen, kun asianomainen jäsenvaltio on tehnyt peruuttamispäätöksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Tällaisen peruuttamisen tarkoituksena on vahvistaa kyseisen jäsenvaltion kuuluminen unioniin ehdoin, jotka pysyvät ennallaan siltä osin kuin on kyse sen asemasta jäsenvaltiona, ja mainitulla peruuttamisella saatetaan eromenettely päätökseen.

Oikeudenkäyntikulut

- 76 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (täysistunto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEU 50 artiklaa on tulkittava siten, että jos jäsenvaltio on ilmoittanut Eurooppa-neuvostolle kyseisen artiklan mukaisesti aikomuksestaan erota Euroopan unionista, mainitussa artiklassa annetaan kyseiselle jäsenvaltiolle mahdollisuus niin kauan kuin mainitun jäsenvaltion ja Euroopan unionin välillä tehty erosopimus ei ole tullut voimaan tai, jos tällaista sopimusta ei ole tehty, niin kauan kuin tuon saman artiklan 3 kohdassa määrätty kahden vuoden määräaika, jota on mahdollisesti pidennetty kyseisen kohdan mukaisesti, ei ole päättynyt, peruuttaa yksipuolisesti, yksiselitteisesti ja ehdottomasti kyseinen ilmoitus Eurooppa-neuvostolle toimitetulla kirjelmällä sen jälkeen, kun asianomainen jäsenvaltio on tehnyt peruuttamispäätöksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Tällaisen

peruuttamisen tarkoituksena on vahvistaa kyseisen jäsenvaltion kuulumisen Euroopan unioniin ehdoin, jotka pysyvät ennallaan siltä osin kuin on kyse sen asemasta jäsenvaltiona, ja mainitulla peruuttamisella saatetaan eromenettely päätökseen.

Allekirjoitukset

i — Tämän tuomion 67 kohtaan on tehty kielellisiä muutoksia sen ensimmäisen julkaisemisen jälkeen.